

А. В. Коваленко

Крюків

КРЮКІВ – одна з двох місцевостей (на сході – менша за розмірами Раківка) на правому березі [Дніпра](#) в складі [Крюківського району](#) міста [Кременчук](#), колишнє історичне місто. Ін. назви – Куруків, Круків. 26 жовтня (5 листопада) 1625 тут в урочищі Ведмежі Лози побл. Курукового озера (нині не існує) під час козац. повстання під проводом М. Жмайла була укладена угода між польс. корон. гетьманом С. Конєцпольським і гетьманом М. Дорошенком. Згідно з нею козац. реєстр був збільшений до 6 тис. осіб (створ. Білоцерків., Канів., Корсун., Переяслав., Черкас. і Чигирин. полки). Підписанню угоди передувала переможна Куруків. битва козаків з польс. військом (встановлено пам'ят. знак). Імовірно, за золотоордин. часів тут існувало укріплене поселення, залишки якого запорожці використали під час цієї битви. За нар. переказами, назва правобереж. частини сучас. Кременчука, а колись окремого поселення, пов'язана з «куруканням» журавлів на Куруковому озері.

На зламі 19–20 ст. польс. дослідник О. Яблоновський висунув гіпотезу про тюрк. етимологію слова «куруків», виводячи його від послов'яненого словосполучення «курук-ова» – «Курукова твердиня», «укріплення на р. Курук». У писем. джерелах К. 1659 згадується як місце татар. стоянки, 1696 – планованої козац. ради. К. остаточно усталилося як село 1740. У 1745 налічувалося 162 двори, мешкало 486 осіб, 1752 (у цьому році вперше згадується як містечко) – відповідно 198 і 594. Від 18 ст. містилися склади лісу, солі та ін.; тривалий час вважався «чумац. столицею». 1752–64 – шанець Пандур. полку Нової Сербії. Від 1764 – у складі Новорос. губ. У цей період оселилася значна кількість росіян-старообрядців. 1776–83 – повіт. центр Єлисаветгр. провінції Новорос. губ., від 1784 – містечко Катеринослав. намісництва. 1796 віднесений до Кременчуц. пов. Малорос. губ., 1798 – знову до Новорос. губ., 1802 – до Катеринослав. губ. Від 1803 – посад, підпорядк. Кременчуку. 1817 К. включено до Кременчука в складі Полтав. губ. 1869 прокладено Харків.-Микол. залізницю (нині діє вантажно-пасажир. залізнична ст. Крюків-на-Дніпрі Полтав. дирекції Пд. залізниці). Відтоді ж почали працювати залізничні майстерні (від поч. 1870-х рр. – вагоноремонтні; нині [Крюківський вагонобудівний завод](#)). Від 1898 веде історію Кременчуц. кондитер. ф-ка (від 2000 – у складі корпорації «Рошен»), від 1904 – [Кременчуцький лікєро-горілчаний завод](#). За переписом 1910 було 1142 двори, мешкало 5606 осіб. У цей час працювали також 2 парових млини, тартак. Від 19 ст. розробляють сірі та рожеві граніти Крюків. родовища. Під час воєн.

дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Від 1923 – райцентр Кременчуц. округи; від 1925 – смт. 1928 Крюків. р-н (сільс.) розформовано, смт К. приєднано до Кременчука. У тому ж році створ. Крюків. райраду Кременчуц. міськради. Під час нім.-фашист. окупації УРСР тут діяла окрема Крюків. міська управа. У К. народився етнограф, славіст О. Котляревський (1837–81). Його відвідували Т. Шевченко (1843), [М. Горький](#) (1900), С. Васильченко (разом з хор. капелою «Думка», 1920). У 1901 до К. переїхав з батьком А. *Макаренко*, який 1905–11 працював учителем у Крюків. залізнич. училищі (створ. мемор. музей, у фондах якого – понад 1200 експонатів). У серед. 1920-х рр. тут працював у залізнич. майстернях і починав свою літ. діяльність В. Кузьмич.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Крюків / А. В. Коваленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-243>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).